

לשוננו לעם

עורכים: ע' איתן ומ' מדן

מתוך

כרך ה, תשי"ד

האקדמיה ללשון העברית
מוגן בזכויות יוצרים

מכת התלישות

התלישות מהמקורות גורמת חסרון ידיעה שצרתו
 (כפולה: א) שגיאות שאין להן רגליים; ב) חומרות יתרות
 שאין להן ידיים.

בקונטרס מ"ג של "לשוננו לעם" פורסמה שאלה של
 מר בוז"א: את המשקפיים "מרכיבים", את העניבה "עונדים"
 או "עונבים" וכדומה; מהו אפוא הפועל המביע את שימת
 השעון על היד?

המערכת ענתה (שם) בצדק: "אמנם נוהגים אנו לנעול
 נעליים, לענוד תכשיטים ועטרות, לחגור חגורה, או
 לאזור אזור, להניח תפילין, להיתעטף בטלית וכיום נהוג
 אף להרכיב משקפיים ולענוב עניבה. ודיי לנו באלו. ואין
 צורך לבוא ולהוסיף עליהם עוד פעלים". שעון אפשר אפוא
 גם "לענוד", אך גם פשוט "ללבוש". כי הפועל "לבוש"
 מתאים לכל מה שמושם על הגוף, ובכלל זה גם שעון וגרביים.
 ולדוגמה מובא שם מה שנאמר בתלמוד: "ילבש תפילין".

לתועלת הרבים אורשה נא להשלים את הדברים האלה
 בכמה פרטים, שאינם ידועים לחוגים נרחבים של דוברי עברית
 "שוטפת", ואף משכילים, שלמדו עברית "תקינה", ואולי אף
 ללא-מעטים בין המורים, כפי שהוכיח לי הניסיון.

א) מן הכתוב "חגורי אזור במתניהם" (יחזקאל כג טו)
 אנו למדים, כי לשון חגירה תחול גם אל אזור, ומסתבר כי
 לשון אזירה תחול גם על החגור והחגורה.

(ב) במקרא נמצא „ושריון קשקשים הוא לבוש“
(שמואל יז ה) וכן „לבשו הסרינות“ (ירמיה טו ד).

בדברי רז"ל נמצא לא רק „חיילות לובשי ברזל“
(מדרש רבה בראשית ע"ה, פעמיים) וכן „תכשיטין...
אסור לשלחן...“ ללבשן מותר (ירושלמי שבת, פרק ו, הלכה
א), אלא אף „אין לובשין מנעלים וסנדלים חדשים
אלא אם כן לבשן והלך בהן מבעוד יום“ (שם, הלכה ב)
קבות אחרונה זו בייחוד ראויה לתשומת לבם של
צוקטי לשון חבישה דווקא לגבי כובע.

הוויכוחים, שנתעוררו על נושא זה, כבר העלו בשעתם,
כי הפועל „חבוש“ עניינו קשירה. הוא חל אפוא רק על
אותם כיסויי-ראש מקראיים (ה„פאר“ וה„מגבעת“ של אז),
שהייתה דרך-שימושם בכריכה מסביב לראש. כך גם
„מצנפת בד יצנוף“ (ויקרא טו ד). אבל אף לגבי אלה
אין הכרח בזה, שכן כתוב גם בפשטות „אמר: ישימו
הצניף חטהור על ראשו! — ישימו הצניף חטהור על
ראשו“ (זכריה ג ח), ואילו הכובע והמצנפת של עכשין אינם
גכרכים, ממילא אינם נחבשים. אותם אפשר גם ללבוש.
שהרי אם נעלים אפשר ללבוש, כל-שכן כובע.

בתרגומו של המחזה המוסיקלי „אחותי ואני“, שהוצג
כאן לפני שנה, נתתי בפי שחקן את שני משפטי הפנייה אל
זבנית בחנות: „הלבישי לי את הנעל השנייה“, ואחר-כך
שוב: „אולי תואילי סוף-סוף להלביש לי את הנעל
השנייה?“, כי הצירופים „הנעילי לי“ וכן „להנעיל לי“ הרגשתי
בהם קושי פוֹנִיטִי מחמת התנגשות הלמ"דים. באו אליי אנשים

טובים בזעקת-חמס: „הייתכן? שגיאה גסה!“. הרגעתים, שאני מקבל עליי את כל האחריות „לשגיאה“ זו. לא נתקררה דעתם; טענו, שזה „צורם את האוזן“ מאוד-מאוד. ויתרתי להם. השחקן המסכן, עולה חדש, שבעמל רב כבר שינן לעצמו את הנוסח העברי, קיבל את השינוי, וכל פעם שנכחתי באותה הצגה, שמעתי בחמלה רבה, איך הוא מבטא על-כורחו את הזיווג הלמלמני שדחקו לתוך פיו. והכול מפני „דעת הקהל“, שנתרגלה בנעילה דווקא.

זכות-אבות עמדה לנו, שאין אנו „מועלים“ מעיל ולא „בוגדים“ בגד, אלא הנחנו את הבגידות והמעילות לפושעים, שסופם לובשים בושת וכלימה.